

Qui m'ha robat el mes d'abril?

Peus de gat

És habitual fer servir l'expressió *buscar tres peus al gat*, que se sol utilitzar quan algú explica una cosa amb una lògica innecessària o impròpia, i, més antigament, en el cas dels qui temptaven la paciència d'algú, amb el risc d'irritar-lo. Però aquesta expressió, només que hom hi pensi una mica, és molt absurda, perquè els gats tenen quatre potes i, doncs, trobar-n'hi tres és la cosa més fàcil del món, llevat que els gats només en tinguessin dues; llavors buscar la tercera seria cosa utòpica o voler embolicar la troca.

En realitat, l'expressió originària era *buscar cinc peus al gat*, perquè mai no els tenen. Així ho llegim al *Thesaurus* de Covarrubias (1611) –reeditat modernament per Martí de Riquer–, que defineix l'expressió d'aquesta manera (traduïm): “Buscar cinc peus al gat es diu d'aquells que amb sofisteries i mentides ens volen fer entendre una cosa impossible; va néixer –segons Covarrubias– del fet que algú va pretendre provar que la cua d'un gat havia estat, alguna vegada, un cinquè peu”.

També Correas, al seu *Vocabulario de refranes*, igualment del primer terç del segle XVII (edició moderna a Castalia, 2000), anota la dita *buscar cinc peus al gat* i hi afegeix: “Busquem cinc peus al gat, però només en té quatre; però serien cinc si hi comptessin la cua”. La dita es devia pervertir, ja en ple segle XVII, i convertir-se en allò que diem actualment, perquè, de fet, al *Quijote* (capítol 22 de la primera part) llegim, literalment, “*buscando tres pies al gato*”, i així ho diem des de fa segles, també en llengua catalana.

Però encara hi ha una altra versió de la dita, que justificaria que diguéssim “tres peus al gat”, i no “cinc”. Aquesta està basada en la mètrica de la paraula *gato*, que té dues síl·labes que, en matèria de mètrica poètica, equivalen a dos peus: val a dir, en aquest cas, *ga* i *to*. Aquesta explicació no té cap base, i encara menys en català, perquè la paraula *gat* només té una síl·laba, i en mètrica, un sol peu: buscar tres peus (o tres síl·labes) a una paraula que només en té un, o només una síl·laba, encara és buscar més que en castellà.

En canvi, hi ha expressions com *donar gat per llebre* que s'entenen perfectament. Com s'entenen els seus equivalents *donar garsa per perdiu*, *donar garsa per colom*, *donar figues per llanternes*, o *donar figues per bigues* (aquesta ja seria més difícil d'explicar).

De vegades penso que aquestes dites, que ja només es conserven a les comarques, són el veritable geni de la llengua. La poesia està molt bé, i és molt culta, però, com ja he dit, la poesia també conforma, sense que ens n'adonem, les expressions més senzilles, que fem servir amb tota naturalitat. De fet, parlem més en vers que en prosa. ♦♦

GETTY

ISIDOR CÒNSUL

SILVANA VOGT

PERE TORDERA

ELIZABETH STROUT

COSIMA SCAVOLINI

La Vera creua un mar per poder llegir un llibre, la primavera se li transforma en tardor i coneix un editor que li regala un futur

Els tres pecats amb què flirtegen els crítics literaris

Suposo que hauria llegit *La mecànica de l'aigua* (Edicions de 1984) d'una altra manera si no hagués sabut que hi apareix, camuflat rere un vernís de ficció, l'editor i crític Isidor Cònsul. Això va així. També escolto les cançons de Joaquín Sabina d'una altra manera des que vaig saber –i la cosa em va sorprendre: ai, els prejudicis– que Isidor Cònsul n'era tan fan com jo. Guardo al calaix dels records amables la trucada que em va fer l'aleshores editor de Proa per agrair-me que hagués explicat públicament la seva debilitat pel cantautor d'Úbeda. Es veu que sí, que es pot ser alhora verda-guerià i sabinià.

No vaig tenir una relació tan intensa i preciosa amb Isidor Cònsul com la que uneix la Vera amb l'Eliseu a la novel·la, però li tenia i li tinc un afecte enorme. Recordo com assegurava que els crítics literaris no són ni creadors frustrats ni mandarins. Ell deia que un crític és un lector voraç i apassionat que ha de tenir la sensibilitat del músic que s'acosta a l'obra aliena per interpretar-la, i que flirteja amb tres pecats: la supèrbia, la pedanteria i la intolerància. I defensava el dret a equivocar-se, perquè “la miopia en el món de l'art és patrimoni de tots”.

Cònsul era una persona entusiasta. El veig, puc veure'l, que diria Silvana Vogt. El veig al jardí de l'Ateneu, exclamant “aquest és un moment epifànic” durant la presentació a la premsa d'una antologia de poetes que s'autoanomenaven *imparables* i que reclamaven que la poesia (la seva, sobretot) havia de tornar a dignificar la cultura. Eren divertits, els imparables. Isidor Cònsul potser no tenia a dins un escriptor frustrat, però sí que hi tenia un escriptor. I de tant en tant el treia a passejar. “Escric perquè no puc evitar-ho”, admetia.

L'editor que semblava l'avi dels barrufets, però en format roure

Silvana Vogt (Morteros, Argentina, 1969) també escriu, i no pas en la llengua que li va aconsellar el seu sogre. “Vaig sovint a veure el xiprer que fa ombra sobre les teves cendres –va escriure Vogt en el llibre homenatge *La pau dels orígens*–. T'he portat un llapis i un paper i t'he confessat que no he fet cas del teu consell. Escric en la teva llengua. Allí on siguis, sé que entendràs perquè”. El sogre de l'escriptora i llibretera era, és, Isidor Cònsul. “Sembla l'avi dels barrufets, però en format roure”, pensa la Vera-Silvana quan coneix l'Eliseu-Isidor. L'amic David Castillo va recórrer al mateix arbre

per definir Cònsul: “Era un roure, un home d'una intensitat i una capacitat de treball inigualables”.

La Vera –que no només ha fugit de l'Argentina amb el seu gos Kantiano, sinó que es permet la llibertat de criticar el país que ha deixat enrere– i l'Eliseu aprenen l'un de l'altre. Després que la noia argumenti per què Kant és l'únic filòsof que va plantejar les preguntes correctes, l'editor deixa anar: “Conec un munt de gent que no estaria d'acord amb tu”. I ella li etziba una frase que em fa picar de mans: “Les meves certes mai no depenen del que cregui la resta de la gent, Eliseu”.

L'art de reescriure mil cops una història que mai acaba bé

Tot i que l'autora insisteix que *La mecànica de l'aigua* no és una obra literalment autobiogràfica, sí que hi ha abocat la seva història. Tots en tenim una, d'història. I qui sap si només una. A la novel·la *Em dic Lucy Barton*, també d'Edicions de 1984, Elizabeth Strout posa aquestes paraules en boca d'una professora d'escriptura creativa: “Només tindrà una història. Reescriurà aquesta història de mil maneres diferents”. I potser, afegeixo, totes les històries del món acaben malament. Com canta Sabina, “*los cuentos que yo cuento acaban fatal*”. ♦♦